

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

54-2

BRNO 2013

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 54

Věc umě 3

Číslo 2

Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editor, Typography

Alice Del Maschio

Software
Software

Adobe InDesign CS5

Fotografie na obálce
Cover Photography

Kovový závěsek ve tvaru zvířete (viz obr. 5 na str. 136)
Metallic animal figurine pendant (see Fig. 5 on page 136)

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2013

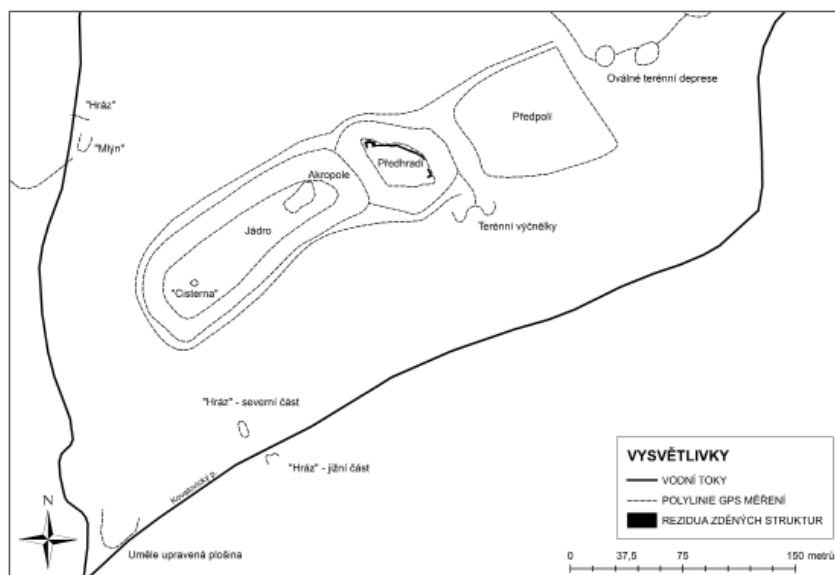
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2013 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Obr. 112. Pozořice (okr. Brno-venkov), hrad Vildenberk. Plán hradu a jeho okolí.

Fig 112. Pozořice (Brno-venkov District), Vildenberk Castle. Plan of the castle and its vicinity.

Literatura

Hosák, L., Šrámek, R. 1980: *Místní jména na Moravě a ve Slezsku. II, M-Ž. Dodatky, doplňky, přehledy.* Praha: Academia, 349.

Resumé

Pavlov (Kat. Radnice, Bez. Šumperk). Mittelalter, Neuzeit. Siedlung. Oberflächensammlung.

POČENICE-TETĚTICE (K. Ú. POČENICE, OKR. KROMĚŘÍŽ)

Intravilán obce. Středověk, novověk. Kostel, hřbitov. Záchraný výzkum.

Archeologický dohled probíhal při výkopových pracích v rámci sanace a odvlhčení kostela sv. Bartoloměje v Počenicích (lokalizace na mapě ZM ČR 1:10 000, list 24-42-14, v okolí bodu 248/96 mm od Z/J s. č.). Ve většině výkopů po obvodu kostela byly na profilech nepřiléhajících ke kostelu zachyceny pouze navážkové kontexty novověkého až recentního stáří, mezi kterými se náhodně vyskytovaly úlomky lidských kostí a recentní keramiky. U východní stěny kostela byla v profilu a na hromadách zjištěna zvýšená kumulace lidských ostatků, u severní stěny pak bylo narušeno několik recentních hrobů. Veškeré nalezené lidské pozůstatky byly při výkopových pracích separovány a následně pietně uloženy zpět do země.

Barokní základy kostela byly zdokumentovány na profilu u jižní stěny kostela a dále byla provedena dokumentace staršího základu u severní stěny kostela (za dokumentaci děkují Radimu Vrlovi z Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Kroměříži). Poblíž se také podařilo vykopat na několik kusů rozlámání kamenný kříž se sochou Krista, jehož části byly předběžně uloženy v bývalé márnici poblíž kostela (obr. 110, 111).

Veškeré lidské kosti nalezené při výzkumu byly volně poházeny v navážkových hlinách; jedná se zřejmě o zbytky hrobů narušených výstavbou nového kostela sv. Bartoloměje v letech 1764–1768. Při odkrytech podél obvodu nynějšího kostela bylo zjištěno, že se cca 60 cm pod úroveň stávajícího terénu nachází rozšířený základ odsazený cca 15–25 cm od vlastního nosného zdiva chrámu. Stěny kostela jsou cihlové, odsazený základ kostela je však vybudován jak z cihel, tak i z větších kamenů zděných na maltu a je zřejmé, že sice pochází z období výstavby kostela v letech 1764–1768, je však možné, že samotné opracované kameny základu pocházejí ze starší stavby. Podobně je tomu i u základového zdiva zachyceného u severní stěny kostela, které je starší než konstrukce základů stávajícího kostela a může mít souvislost se stavbou kostela sv. Petra, který je v těchto místech doložen již v průběhu 15. století. K bližšímu určení jeho půdorysu a dispozice by však bylo třeba provést plošný odkryv terénu.

Ivan Čižmář

Resumé

Počenice-Tetětice (Kat. Počenice, Bez. Kroměříž). Mittelalter, Neuzeit. Kirche, Friedhof. Rettungsgrabung.

POZOŘICE (OKR. BRNO-VENKOV)

Hrad Vildenberk. Vrcholný středověk (14. století). Hrad. Povrchový průzkum.

Mezioborová prospekce zříceniny hradu prováděná Ústavem archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Brno, zahájená v roce 2011 (Kovář et al. 2012), pokračovala i v roce 2012. Na jaře bylo provedeno základní geodetické zaměření lokality (obr. 112). Geoinformační technologie se pak staly nástrojem přesné lokalizace nelegálních terénních aktivit a náhodných povrchových nálezů učiněných na lokalitě či v jejím okolí. Nové zaměření hradu rovněž umožnilo verifikaci stávající plánové dokumentace. Objev dosud neznámého

Obr. 113. Prostějov (k. ú. Krasice), „Višňovce“. Pohled na zvířecí skelety ve výplni objektu č. 503.

Abb. 113. Prostějov (Kat. Krasice), „Višňovce“. Ein Anblick auf die Tierskelette in der Objektfüllung (Obj. Nr. 503).

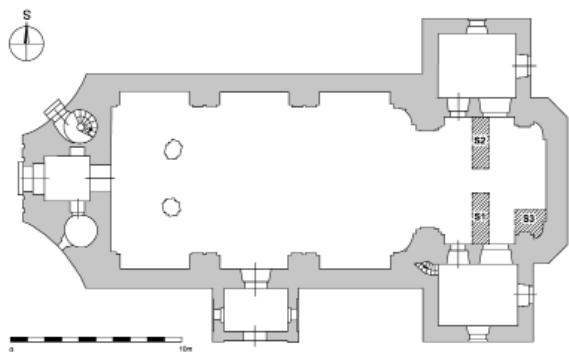
terénního reliktu v podhradí, který snad lze velmi předběžně interpretovat jako hráz vodní nádrže, potom soustředil výzkumné aktivity i do těchto míst. Předběžná interpretace tohoto útvaru se stala také impulzem pro revizi písemných pramenů k dějinám a hospodářskému zázemí hradu i celého panství.

Provedená revize přinesla některé indicie k počátkům rodu Vildenberků i k okolnostem založení či získání jejich rodového hradu. Základy k vybudování panství ve strategicky důležitém prostoru východně od Brna, jímž procházela klíčová komunikace na Olomouc, mohl položit snad již moravský číšník Protiva z Doubravice. Jeho pravděpodobný potomek a vlastní zakladatel rodu Vildenberků, Půta z Pozořic, pak měl silné vazby na moravského zemského hejtmána Jindřicha z Lipé i na nově založený starobrněnský klášter cisterciáků s cihlovou bazilikou Nanebevzetí Panny Marie. Spolu s již dříve zjištěnými náznaky značného použití pálených cihel na Vildenberku dovolují tyto kontakty uvažovat o působení starobrněnské huti i při výstavbě či úpravách nového Půtova hradu.

Zajímavá data poskytla revize písemných pramenů i k možnosti existence rybníka v podhradí hradu. Explicitní zmínky v pramenech nejsou známy, pouze roku 1371 jsou na panství zmíněny blíže nelokalizované rybníky. Raně novověký urbář pozořického panství z roku 1587 však obsahuje zajímavé relikty povinností poddaných k hradu, k nimž by mimo placení poplatků za hlásky mohla patřit i povinnost udržovat a opravovat rybníky, zmíněná u vsi Pozořice a Šumice. Právě obyvatelé těchto dvou vsí by totiž s ohledem na jejich geografickou polohu mohli péči o případný rybník v podhradí Vildenberka vykonávat.

Mezioborový výzkum hradu Vildenberk, přestože se stále nachází v počáteční fázi, tak již stačil přinést některé první zajímavé výsledky. Nové vyhodnocení písemných pramenů k dějinám hradu i celého panství a zhotovení nového plánu lokality za pomoci geodetických a geoinformačních metod dále zpřesnilo naše dosud nedostatečné znalosti o vývoji a významu tohoto pozoruhodného moravského hradu.

Josef Jan Kovář, Jan Petřík, Michal Hlavica, Stanislav Vohryzek, Richard Biško, Jarmila Nedbalová

Obr. 114. Pustá Polom, kostel sv. Martina. Půdorys kostela s vnesenou situací archeologicky zkoumaných ploch.

Abb. 114. Pustá Polom, Martinskirche. Grundriss der Kirche mit Bezeichnung der Grabungsfläche.

Literatura

Kovář, J. J., Petřík, J., Macháňová, L. 2012: Pozořice (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 53(2), 165–166.

Resumé

Pozořice (Brno-venkov District), Vildenberk Castle. Middle Ages (14th century). Castle. Surface survey.